עין משפט נר מצוה

רנט א מיי' פט"ו מהל' עדות הל' ד סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' מו סעיף יג:

רס ב מיי' פי"א מהל' טוען ונטען הל' יד ופ"ה מהל' שכנים הל' ה סמג עשין נג וסי' פב טוש"ע ח"מ סי' קמ סעיף טו וסי' קסא סעיף ה ועי' בנ"י:

מסורת הש"ס

א) כתובות כא. ב) [שם]. ג) [דברים יט]. ד) [נ"ל דאחי].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (מדף הקודם) אלא משמע כו' לשלם באותו מנה: (ב) ד"ה הכא נפיק כולה ממונא נכי ריבעא:

ההוא שטרא דהוה חתימי עליה בי תרי שכיב חד מינייהו אתא אחוה דהאי דקאי וחד אחרינא לאסהודי אחתימת ידיה דאידך סבר רבינא למימר היינו מתני' ג' אחין ואחד מצטרף עמהן אמר ליה רב אשי [א]מי דמי התם לא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דאחי הכא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דאחי:

מתני' אלו דברים שיש להן חזקה ואלו דברים שאין להן חזקה [ב]היה מעמיד בהמה בחצר תנור ריחים וכיריים ומגדל תרנגולים ונותן זבלו בחצר אינה חזקה אבל עשה מחיצה לבהמתו גבוה עשרה טפחים וכן לתנור וכן לכיריים וכן לריחים הכנים תרנגולין לתוך הבית ועשה מקום לזבלו עמוק שלשה או גבוה שלשה הרי זו חזקה:

גמ' מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר עולא כל שאילו בנכסי הגר קנה בנכסי חבירו קנה כל שאילו בנכסי הגר לא קנה בנכסי חבירו לא קנה מתקיף לה רב ששת וכללא הוא והרי ניר דבנכסי הגר קנה בנכסי חבירו לא קנה והרי אכילת פירות דבנכסי חבירו קנה בנכסי הגר לא קנה אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הכא

ההוא שטרא. והולך המלוה לקיימו: **שכיב חד מינייהו.** מת אחד מהן קודם שנתקיים השטר ואילו לא מת היה כל אחד בא ומעיד לבדו על חתימת ידו ואין צריך לצרף עמו אחר אלא נאמן לומר זה כתב ידי כדתנן בפ"ב דכתובות (דף כ:) זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי כו' וחכמים אומרים אין צריכין לצרף עמהן אחר אלא נאמן לומר זה כתב ידי ואמרינן בגמ'(א) לדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין אנחנו ראינו המלוה ותתמנו הלכך בתרי סגי ולא צריך חד מינייהו לאסהודי אחבריה' והיכא דמת אחד מהן אמרינן התם(ב) אליבא דרבנן דצריך שנים מן השוק להעיד על חתימת יד המת והאי יעיד הוא לבדו על חתימת ידו אבל העד האחי לא יצטרף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת המת דכיון דעל מנה שבשטר הן מעידין וכי אמר זה כתב ידי נפק פלגא דממונא אפומיה שהרי הוא לבדו מעיד על חתימתו ואין צריך אחר להעיד עמו וכי הדר מצטרף עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעא דממונא על פומיה אשתכח דכוליה ממונא נכי ריבעא נפק אפומיה ואנן על פי שנים עדים(ג) בעינן חצי דבר על פיו של זה וחצי דבר על פיו של זה והלכך הכא דשכיב חד מינייהו אין עד החי יכול להצטרף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת יד המת אלא צריך שנים מן השוק להעיד עליו: **אתא אחוה דהאי דקאי.** אחיו של עד החי בא להצטרף עם אחד מן השוק להעיד על חתימתו כדפרישית דצריך שנים מן השוק להעיד על חתימת דאידך המת: **היינו מתניתין.** דאף על גב דשני אחין פסולין לעדות אחת דלא חשיבי אלא כחד אפילו הכי מכשרא להו מתניתין לשלשה אחין בעדות קרקע אחד מאחר שאין זה מעיד על אותה שנה שזה מעיד אף כאן העד החי מעיד על החתימה שלו ואחיו על חתימת יד המת: **התם.** במתניתין לא קנפיק כל הממון: **נכי ריבעא.** חסר רביע דהיינו שלשת חלקים ממון אפומא דאחי אלא פלגא הוא דנפיק אפומא דעד נכרי ופלגא נפיק אפומא דאחי והלכך כשירין לעדות זו דטעמא דפסיל רחמנא קרובים בעדות אחת לפי שאינן חשובין אלא כאיש אחד ולגבי חזקת שלש שנים כאיש אחד דמו שהרי איש אחר שמצטרף עמהן מועיל בשלשתן אם ראה החזקה שלש שנים: **אבל הכא.** גבי שטרא נפיק נכי רבעא דממונא דהיינו שלש חלקי הממון אפומא דאחי וכי תשכח לאחי כעד אחד נמצא עד אחד מגבה שלשה חלקים והאחד רביע ולא קרינא על פי שנים עדים וגו': **מתני' אלו דברים שיש להם חזקה.** כלומר אלו מיני תשמישין דאמרינן לקמן שאדם משתמש בשל חבירו שלש שנים ולא מיחה בו חבירו יש לו חזקה לזה המחזיק ויכול לטעון אתה נתתו לי לתשמיש זה במתנה או מכרתו לי כגון תשמישין קבועין כדמפרש לקמן שאדם מקפיד עליהן אם נעשין שלא ברשותו והלכך בשלש שנים הויא חזקה דומיא דבורות שיחין ומערות ובית השלחין וכל הנך דלעיל (כח.) דכיון דקביעות תשמיש הוא כדמחזיק בגופה של קרקע חבירו דמי והויא חזקה בשלש שנים. ורבינו חננאל פירש אלו דברים שיש להם חזקה כאשר כבר פירשנו ולא נהירא אלא לקמיה קאי כדפרישית דאי לעיל קאי ומסקנא דמתני' דלעיל היא אריכות לשון של הכל הוא בלא צורך ועוד דאכתי תנינן לקמן יש להם חזקה טובא. כללא דמילתא כל הני יש להן חזקה דתנן במתניתין עד סוף הפרק בחזקת שלש שנים מיירי כדמוכח בברייתא (לקמן נט:) בא לפני רבי חייא אמר לו יגעת בני יגעת: **היה מעמיד בהמה כו'.** כל הנך דברים המיטלטלין הן ואינן תשמיש של קביעות ואין בעל חצר מקפיד עד ארבע וחמש שנים ולכך אין לו חזקה למחזיק לומר מדוע לא מחית בידי דאמר ליה בעל חצר לא חששתי למחות דלא מחזקת בגוף הקרקע כדמחזקי אינשי ולא הייתי נפסד כלום ומעתה אני מקפיד: **תנור וכירים.** מטלטלין הן וכן ריחים בריחיא דידא: **אבל עשה מחיצה בחצר כו'.** הרי זה גדר והרי זו חזקה כל מקום תוך המחיצות שעשה יכול לטעון לקוח הוא בידי: **הכנים תרנגולין לתוך הבית.** של חבירו שלש שנים גם על זאת ודאי מקפיד איניש ואם לא מיחה הפסיד דודאי על פיו עשה וברשותו: **ועשה מקום כו'.** או עשה מקום: **עמוק שלשה.** כדי שלא יתפזר: **או גבוה שלשה.** מחיצה גבוהה שלשה: **גמ' מאי שנא רישא.** דבהעמדת בהמה כדי בלא מחיצה אין זו חזקה: **ומ"ש סיפא.** דבעשיית מחיצה קנה. וקא ס"ד השתא דבאיניש בעלמא שאינו בר חצר זו קאמר דאין זו חזקה והלכך קשיא ליה מ"ש רישא מסיפא הא ודאי מקפידין בני חצר על איש נכרי שיביא כאן בהמותיו ומדלא מיחו ודאי הקנו לו מקום בחצר זה להעמיד בהמותיו ואמאי אין לו חזקה ולקמן [ע"ב] מתרץ לה בשותפין: **אמר עולא.** כל חזקה רעועה דלא קנה אם בא לעשותה בנכסי הגר לקנותה מיד. והוא הדין לענין קונה קרקע מחבירו וא"ל לך חזק וקני והלך והחזיק חזקה רעועה דלא קנה כגון העמדת שם בהמתו או תנור וכירים דאין זה נעל וגדר דלא עשה שום תיקון בגוף הקרקע: **בנכסי חבירו נמי לא קנה.** כלומר לענין חזקת שלש שנים שלוקח אומר לקחתי ומוכר אומר לא מכרתי אינה קרויה חזקה להיות במקום עדי מכירה דהא לא עבד ולא מידי: **כל שאילו בנכסי הגר קנה.** כגון עשיית מחיצה ורפק בה פורתא: **בנכסי חבירו נמי קנה.** כלומר הויא חזקה. ומיהו הקנין ע"י מעות או מתנה היא. ומיהו הכנים תרנגולין לתוך הבית דקתני סיפא דהוי חזקה בנכסי הגר לא הויא חזקה והאי דלא פריך לה משום דעדיפא מינה קפריך רב ששת. ואית דמפרש דהכנים תרנגולין נמי הוי חזקה בנכסי הגר דהיינו נעל שנעל את הדלת בפניהם ולאו מילתא היא דנעילת דלת לאו חזקה היא דאינו דומה אלא למבריח אחרי כדאמרן לעיל (נג.) ונעל דלת בבנין מיירי שעשה דלת או סתימה: **וכללא הוא.** בתמיה דקא מדמית חזקת שלש שנים שתלוי בקפידא לחזקת קנין נכסי הגר שתלוי בתקון הקרקע: **ניר.** אמרינן בפירקין דלעיל (דף נג:) דלכולי עלמא ניר לא הוי חזקה דבנכסי הגר קנה אפי' רפק בה פורתא ובנכסי חבירו לענין שלש שנים לא קנה בחזקה זו לפי שהכל תלוי באכילת הפירות שאם יחרוש ולא יאכל אין בעל הקרקע מפסיד שהרי יזרע ואחר יאכל: **והרי אכילת פירות.** לקיטת הפירות דבנכסי חבירו קנה אם אכל הפירות שלש שנים דהויא אכילת שלש שנים במקום עדות שקנה הקרקע זו מן הבעלים כדאמרן בכוליה פירקין: **ובנכסי הגר לא קנה.** דאין זה נעל וגדר כדאמרן לעיל (דף נד.) האי מאן דפסח דיקלא אדעתא דחיותא לא קני: **אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה.** לעולם גבי איש נכרי שבא להעמיד בהמה בחצר אחרים שאין לו בה שותפות לא שנא רישא ולא שנא סיפא דהויא חזקה שאין בני חצר מניחין לנכרים להשתמש תשמישין הללו בחצר שלהן אלא אם כן נטלו רשות מהן ואם לא מיחו בתוך שלש שנים הויא חזקה:

והכא

ומשני דהכא לא מכחשי אהדדי דבין חיטי ושערי לא דייקי אינשי אע"ג דדייקי בין מנה שחור למנה לבן כזה בורר (סנהדרין דף ל:) התם צריכי למידק שחייב לשלם (א) אותו מנה שלוה אבל הכא לא דייקי דבכל ענין שיאכלנה חטין או שעורים הויא חזקה ומיהו זה אומר אכלה חטין וזה קטנית עדותן בטלה דאפי' בלא דקדוק אין אדם טועה בין חטין לקטנית: **הכא נפיק** (ב) נכי רבעא [דממונא] אפומא ד)דחד. ואע"ג דיש תקנה כדאמרינן בפרק ב' דכתובות (דף כא. ושם) דאם מת אחד מן החתומין ואין שנים מן השוק להעיד עליו לכתוב חתימת ידיה אחספא ושדי לבי דינא ומחזקי ליה כו' הכי נמי הכא אלא דרבינא בעי למימר דבלאו הכי יכול אחיו להעיד והוי מדמה למתני':

בשותפין

רבינו גרשום

אחתימת ידא דאידך. דמית: היינו מתני'. דאי יכול ליצטרף עם אחין להעיד: התם. במתני' לא נפיק. אלא פלגא ממונא אפומי דאחי ופלגא אפומא [דאחר]: הכא נפיק נכי ריבעא אפומא דאחי. שאותו את הנחתם מעיד על חצי הממון ואת השני ואחר מעידין על חתימת המת נמצא את שני מעיד על רביע הממון והאחר שעמו מעיד על הרביע: **פיסקא** היה מעמיד בהמה. בחצר חבירו: או מעמיד תנור וכירים וכו'. אלו דבר המטלטל הן אינה חזקה דהואיל דלא קביע לא קפיד בעל חצר: אבל עשה מחיצות. דהיינו בנין קבוע או הכניס תרנגולין לתוך הבית של בעל חצר שמשתמש בביתו או עשה מקום לזבלו בחצר ושתיק בעל חצר הרי זו חזקה: כל שאילו בנכסי הגר קנה. כגון נעל גדר ופרץ היינו דומיא דסיפא דגדר ועשה מחיצה: כל שבנכסי הגר לא קנה. כגון הני דרישא דלא עבד ולא מידי בגוף הקרקע: והרי ניר דבנכסי הגר קנה. כדאמר לעיל אתא ההוא גברא רפיק ביה פורתא ואוקמיה בידיה: ובנכסי חבירו לא קנה. כדאמר בפירקין דלעיל אלא דכולי עלמא ניר לא הוי חזקה: והרי אכילת פירות. אילן חבירו ג' שנים הויא חזקה: ובנכסי הגר לא קנה. כדאמר לעיל בההיא איתתא דאכלה תליסר שנין ולא קנתה בהכי: אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה. לאו היינו טעמא דמתני' כדקאמרת אלא מתני'